

КРЕАТИВНІ СТРАТЕГІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

CREATIVE STRATEGIES IN PREPARING FUTURE MASTERS OF EDUCATIONAL AND PEDAGOGICAL SCIENCES FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION

Розвиток педагогічної освіти з огляду на цифрову трансформацію освіти та необхідність розробки адаптивних, практико-зорієнтованих освітніх програм підготовки сучасних педагогічних кадрів, зокрема магістрів освітніх, педагогічних наук зумовлюють пошук інноваційних технологій і стратегій їхньої підготовки. Метою статті визначено розгляд особливостей реалізації креативних стратегій у підготовці майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до вирішення проблем цифрової трансформації освіти, організації освітнього процесу в межах сучасного цифрового освітнього середовища. Необхідність реалізації креативних стратегій у професійній підготовці педагогічних кадрів до вирішення проблем цифрової трансформації освіти підтверджується тим, що особистість сучасного педагога формується в період мінливих інформаційно-технологічних умов професійної діяльності. Тому готовність майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти передбачає особистісну здатність та професійну спрямованість на створення нового продукту в межах педагогічної діяльності із застосуванням нових технологій. Індикаторами креативних виявів у змісті освітньої програми є освоєння магістрантами креативних стратегій з опорою на сучасні інформаційні технології та цифрові ресурси.

Узагальнено, що комплексне вирішення проблеми актуалізації магістерських програм з опорою на креативні стратегії, які забезпечують підготовку педагогічних кадрів до вирішення завдань цифрової трансформації освіти, передбачає актуалізацію змісту програм модулів, дисциплін, практик; розвиток технологічної інфраструктури університету; розвиток цифрових компетентностей викладачів; застосування інноваційних креативних ідей, стратегій та педагогічних технологій; використання сучасних освітніх платформ, ресурсів та сервісів.

Ключові слова: креативні стратегії, цифрова трансформація, магістри освітніх, педагогічних наук, інформаційні технології, цифрові ресурси.

The development of pedagogical education in light of the digital transformation of education and the need to develop adaptive, practice-oriented educational programmes for training modern pedagogical staff, particularly masters of educational and pedagogical sciences, necessitates the search for innovative technologies and strategies for their preparation. The aim of the article is to examine the peculiarities of implementing creative strategies in preparing future masters of educational and pedagogical sciences to address the challenges of the digital transformation of education and to organise the educational process within the framework of a modern digital educational environment.

The necessity of implementing creative strategies in the professional preparation of pedagogical staff to solve the challenges of the digital transformation of education is confirmed by the fact that the personality of a modern educator is shaped during the period of ever-changing informational and technological conditions of professional reality. Therefore, the readiness of future masters of educational and pedagogical sciences for professional activity in the conditions of the digital transformation of education presupposes personal ability and professional orientation towards creating new products within pedagogical activities using new technologies. Indicators of creative expressions in the content of the educational programme include mastering creative strategies by postgraduate students based on modern information technologies and digital resources.

It is summarised that a comprehensive solution to the issue of updating master's programmes based on creative strategies, which ensure the preparation of pedagogical staff to address the tasks of the digital transformation of education, involves updating the content of programme modules, disciplines, and practices; developing the technological infrastructure of the university; enhancing the digital competences of lecturers; applying innovative creative ideas, strategies, and pedagogical technologies; and using modern educational platforms, resources, and services.

Key words: creative strategies, digital transformation, masters of educational and pedagogical sciences, information technologies, digital resources.

УДК 378.14.032

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/77.23>

Заленський В.О.,

аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми. Сьогодні сумарні знання людства збільшуються в геометричній прогресії, що стимулює в багатьох країнах формування інформаційного суспільства, в якому важливим є не лише повсюдне застосування технологічних нововведень, а й розвиток особистості. В інформаційному суспільстві найзатребуванішими є люди творчі, мобільні, відкриті до інновацій. Необхідність змін, спричинених сучасними цифровими

технологіями, стала загальноприйнятою. Такі тенденції зумовили й цифрову трансформацію освіти як системне оновлення цілей і змісту навчання, інструментів, методів та організаційних форм навчальної роботи в цифровому середовищі, що розвивається [8, с. 110].

Сучасний стан цифрової економіки вимагає підготовки фахівців у різних предметних сферах, що володіють цифровими компетентностями.

Водночас, сформовані професійні компетентності випускників ЗВО досить часто не відповідають запитам дійсності реального сектора цифрової економіки, що динамічно змінюється [4, с. 45]. Це пояснюється швидким оновленням цифрових технологій і запізною інтеграцією цих технологій в освітній процес.

Цифровізація торкнулася всієї освітньої системи України, зокрема і ЗВО. Особливо це актуально для педагогічного спрямування, тому що майбутнім освітянам необхідно не лише самостійно «підлаштовуватися» під «нові реалії», а й готувати учнів/студентів до успішної реалізації в цифровому освітньому середовищі. Для підготовки майбутніх освітян до цифрової трансформації освіти потрібна актуалізація основних освітніх програм бакалаврату та магістратури. Актуальність цієї проблеми визначається недостатністю в основних освітніх програмах змісту, що відображає основні тренди в галузі цифрової трансформації.

Значним потенціалом в оновленні освітніх програм підготовки освітян, зокрема на рівні магістратури, є використання креативних технологій навчання. Підтвердження цьому знаходимо і в Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, де визначається необхідність розвитку креативної освіти як ключового напрямку економічного та соціокультурного розвитку країни, передбачають суттєві зміни всієї системи освіти на основі її випереджального розвитку та інноваційних технологій [7]. Як доцільно зазначає Л. Лук'янова, сьогодні затребувана креативна функція освіти – опора на талант, креативність та ініціативність особистості як на найважливіший ресурс економічного та соціального розвитку. Найважливішою вимогою до результатів освіти є запит на масовість цифрових та креативних компетентностей [3, с.100].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема модернізації вищої освіти активно обговорюється у наукових колах. Так, науковцями розглядаються стратегії навчання та сучасні практики у вітчизняному й зарубіжному освітньому просторі (Л. Лук'янова [3], О. Малихін та Т. Ярмольчук [4], J. Santos, A. Figueiredo та M. Vieira [11]), теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативності освіти у вищій школі (О. Дубасенюк [1], М. Ілляхова [2], І. Муравйова та А. Целікова [5]), проблемами підготовки майбутніх педагогічних кадрів до розвитку креативного потенціалу особистості учня (В. Павленко [6], Л. Хоружа [8] та ін.). Однак проблема реалізації креативних стратегій в підготовці майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти не знайшла належного висвітлення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність проблеми визначається недостатністю відображення в освітніх

програмах підготовки магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» змісту, що відображає основні тренди в галузі цифрової трансформації. Також додаткового розгляду потребують особливості реалізації креативних стратегій у підготовці майбутніх магістрів до вирішення проблем цифрової трансформації освіти та використання цифрових технологій у професійній діяльності. Комплексне вирішення проблеми актуалізації магістерських програм вбачаємо в актуалізації змісту програм модулів, дисциплін, практик; розвитку технологічної інфраструктури університету; розвитку цифрових компетентностей викладачів.

Метою статті є розгляд особливостей реалізації креативних стратегій у підготовці майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до вирішення проблем цифрової трансформації освіти, організації освітнього процесу в межах сучасного цифрового освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Успішність вирішення завдань модернізації всіх ступенів освіти, якість та ефективність навчання кадрів залежить від того, чи відповідають педагогічні засоби, що використовуються, технології підготовки студентів сучасним викликам та запитам суспільства, соціальним відносинам та потребам виробництва [3].

Останнім часом інтенсивно розробляються і впроваджуються в педагогічну практику методологічні принципи та технологічне забезпечення креативної освіти [1; 5; 6]. Креативна освіта, зорієнтована, передусім, на розвиток творчого потенціалу особистості, на закріплення в її професійній свідомості установки на інновації. По суті, креативна освіта втілює «стратегії майбутнього» в освіті, перспективи якої визначають такі глобальні процеси:

- цифровізація (дистанційна, онлайн-педагогіка, нова дидактика, цифрове проєктування, технології VR і AR та ін.);

- метапроцеси (метапредметний підхід в освіті, синергія, міждисциплінарність, універсальність, метадіяльність, метаздібності, метакомпетентності);

- самопроцеси (самопізнання, самоосвіта, саморозвиток, самотворчість, рефлексивні технології, відповідальність за власне життя та освіту).

Саме на реалізацію «стратегій майбутнього» спрямовані освітні програми магістратури зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», зорієнтовані, передусім, на розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців, підготовку магістрантів до вирішення професійних завдань педагогічного, проєктного, науково-дослідного типу в галузі освіти (дошкільної, початкової, середньої, вищої та додаткової).

Загальними засадами підготовки педагогічних кадрів для інформатизації та цифрової трансформації освіти, на думку R. Misra та K. Khurana, є:

– інваріантність базової підготовки стосовно комп'ютерних наук, її спрямованість на інформацію, спілкування, загальнокультурні аспекти, сумісність із сучасним рівнем розвитку інформаційного суспільства;

– спеціалізація підготовки педагогів-фахівців, тобто орієнтація на впровадження можливостей ІКТ у конкретний предмет;

– диференціація підготовки педагогічних кадрів, її орієнтація на особисті уподобання, професійні потреби та особливості студентів [9].

Впровадження сучасних інформаційних та цифрових засобів навчання в освітній процес та використання електронних освітніх ресурсів дає змогу активізувати процес навчання, підвищити темп проведення заняття, збільшити обсяг самостійної та індивідуальної роботи студентів, урізноманітнити форми їхньої роботи, активізувати увагу, підвищити творчий потенціал і, як наслідок, сформувати їхню готовність до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти. Це вимагає додаткового аналізу та відбору креативних педагогічних засобів, які використовуються в підготовці майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до професійної діяльності.

Теоретико-методологічним підґрунтям освітніх програм магістратури зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», заснованих на реалізації креативних стратегій в умовах цифрової трансформації, є:

1) міждисциплінарні дослідження в галузі педагогіки;

2) мультифакторні концепції креативності та диференціація понять «творчість» та «креативність» у сучасній науці. Так, на думку М. Ілляхової, творчість, у широкому контексті є процесом, діяльністю людини, що спрямовується на два взаємопов'язані вектора: зовнішній – світ (трансформація, перетворення) та внутрішній (рефлексивний) – на себе (самовдосконалення, саморозвиток, самотворчість). Тоді як креативність є багатовимірним феноменом, системою творчих здібностей та індивідуальних якостей особистості (мотиваційних, інтелектуальних, емоційних, естетичних, екзистенційних, комунікативних тощо), що сприяють генеруванню та реалізації інноваційних ідей та стратегій [2, с. 97];

3) диференціація типології та видів креативності: комунікативної, емоційної, візуальної, лінгвокреативності, соціальної креативності тощо.

Індикаторами креативних виявів у змісті освітньої програми є освоєння магістрантами креативних стратегій з опорою на сучасні інформаційні технології та цифрові ресурси, які визначають цільові та змістові орієнтації розвитку та потенціал для «варіантного методичного втілення в різних вікових групах, різних видах творчості, зокрема і в різних предметних галузях освіти» [11, с. 14]:

– стратегія А. Сосланда – формування відкритості до нового досвіду «Сприймати нове, бути новим, створювати нове»;

– стратегія «Saper vedere» Л. да Вінчі – формування системного «бачення» педагогічної ситуації;

– стратегія А. Ейнштейна – візуалізація, формування образів і зорових конструкцій (mind maps) як джерел «продуктивного інтелекту»;

– стратегія «Антиміфи» – реконструкція соціальних стереотипів (особистісних, гендерних, міжвікових тощо);

– стратегія «Позитивна модель майбутнього» (самопізнання – мотивація саморозвитку – самореалізація), спрямована на формування перспективи розвитку майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук;

– стратегія Кайдзен (з японської кайдзен – зміна на краще) – формування мотивації до постійного вдосконалення в умовах дефіциту ресурсів;

– стратегія Волта Діснея – вирішення проблем з позицій «Мрійника», «Реаліста» і «Критика» (ідеї – реалізація – співдосконалення);

– стратегія «Сам собі критик» – рефлексія креативності, самостійне оцінювання власної творчості та усвідомлення цінності творчого «Я»;

– стратегія «інверсії» – досвід перетворення негативних соціальних ситуацій у позитивні;

– стратегія «Я пізнаю, Я вибираю, Я творю, Я відповідаю» – стимулювання відповідальності, незалежності, самостійності, самостійності;

– стратегія «Ми – команда» – співпраця та співтворчість;

– стратегія С. Джобса «Ми знаходимося тут, щоб зробити свій внесок у цей світ. Інакше, навіщо ми тут?» – формування рефлексії актуальних досягнень і мотивування перспективи тощо [11, с. 14–15].

Базовим технологічним ресурсом освітньої програми магістратури в умовах змішаної та дистанційної освіти є технологія рефлексивної самоорганізації (self-examination-development) як системи способів, засобів і методів, що активізують процеси професійного саморозвитку в умовах інформаційного середовища [10, с. 112]. Координатами вивчення та розвитку магістрантів є мотивація (мотивація саморозвитку, творча позиція); емоційний досвід та емпатія; інтелект (трансформації, дивергентність, асоціативність); екзистенції («Я-концепція», кайнерастія – відкритість новому досвіду, цінності); комунікації (здатність до співтворчості); компетентність у сфері теорії та технологій творчості в умовах цифрової трансформації освіти.

Згідно з цілями креативного освіти і кейс-технології, які, як показала практика, сприяють освоєнню ефективних педагогічних стратегій, зокрема й в умовах цифрової трансформації освіти, оволодінню інструментарієм практичної

аналітики, активізують творчі процеси і є ефективними не лише для оцінювання освоєння професійних компетентностей за результатами вивчення різних модулів освітньої програми, а й у процесі підсумкової державної атестації. Розглянемо варіант такого кейсу.

Тема: «Технології та методи формування соціально-творчої взаємодії соціально-творчої взаємодії (співтворчості) суб'єктів освітніх практик». Контекст вирішення: Вам потрібно розробити технології і творчі практики в умовах цифрової трансформації освіти, спрямовані на розвиток співтворчості суб'єктів освіти в різних сферах (за вибором – дошкільна, початкова, середня, вища, додаткова) професійної діяльності (педагогів, психологів, учнів, батьків).

Завдання:

1. На основі різних трактувань визначення поняття «творчість» сформулюйте визначення цього феномена.

2. Конкретизуйте спектр сучасних технологій соціально-творчої взаємодії в умовах цифрової трансформації освіти, актуальних

3. Використовуючи соціально-креативні стратегії, розробіть дослідницький проект, спрямований на формування соціально-творчої взаємодії (співтворчості) учнів, педагогів, батьків. Тему, умови, етапи, зміст, методика визначте самостійно.

Відтак, креативні стратегії в підготовці майбутніх магістрів освітніх, педагогічних наук до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти сприяють розвитку індивідуалізації освіти, формуванню системи комплексного впливу на різні органи чуття, розширенню можливостей для візуалізації навчального матеріалу, глибокого проникнення в суть процесів і явищ, що вивчаються. Креативні стратегії підвищують мотивацію, посилюють емоційний фон освіти, надають широке поле для активної самостійної діяльності та широку зону контактів тощо.

Висновки. Результативність реалізації магістерської освітньої програми зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» з опорою на креативні стратегії не лише визначає можливості розвитку креативності магістрантів та у перспективі їхніх майбутніх учнів/студентів, а й конкретизує формування деяких новоутворень – це творча мотивація, рефлексія індивідуальності, якісна динаміка у розвитку інтелектуальних процесів, педагогічного мислення. У результаті все це активізує пізнавальні гіпотези, які є джерелом проєктування та реалізації інноваційних ідей в умовах цифрової трансформації освіти, що визначають «перспективи майбутнього».

Таким чином, комплексне вирішення проблеми актуалізації магістерських програм з опорою на креативні стратегії, які забезпечують підготовку педагогічних кадрів до вирішення завдань цифрової трансформації освіти, передбачає актуалізацію змісту програм модулів, дисциплін, практик; розвиток технологічної інфраструктури університету; розвиток цифрових компетентностей викладачів; застосування інноваційних креативних ідей, стратегій та педагогічних технологій; використання сучасних освітніх платформ, ресурсів та сервісів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дубасенюк О. А. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативності освіти у вищій школі : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. 284 с.
2. Ілляхова М. В. Креативність і творчість: дефініції понять. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип. 23. С. 95–100.
3. Лук'янова Л. Освіта дорослих: стратегії розвитку та сучасні практики у вітчизняному й зарубіжному освітньому просторі. [Монографія]. Київ : ТОВ Юрка Любченка, 2020. 305 с.
4. Малихін О. В., Ярмольчук Т. М. Актуальні стратегії навчання у професійній підготовці фахівців з інформаційних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Вип. 76 (2). С. 43–57.
5. Муравйова І. О., Целікова А. С. Креативна педагогіка як інноваційна галузь розвитку креативності учня. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Вип. 70 (3). С. 135–139.
6. Павленко В. Підготовка вчителя до розвитку креативного потенціалу особистості учня. *Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (12–13 листопада 2020 року, м. Суми). Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. С. 348–351.
7. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки (2022). Розпорядження Кабінету Міністрів України № 286-р від 23 лютого 2022 р. Взято з: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proshvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286->
8. Хоружа Л. Соціально-психологічні аспекти переходу педагогічного знання в інновацію. *Освітнологічний дискурс*. 2021. Вип. 34(4). С. 103–117.
9. Misra R. K., & Khurana K. Analysis of Employability Skill Gap in Information Technology Professionals. *International Journal of Human Capital and Information Technology Professionals*. 2018. Vol. 9 (3). P. 53–69.
10. Rudy S. Consultancy, disruption, and the pulse of pedagogy. *Teaching and learning together in higher education*. Chicago : MacArthur Foundation, 2016. 325 p.
11. Santos J., Figueiredo A. S., Vieira M. Innovative pedagogical practices in higher education: An integrative literature review. *Nurse Education Today*. 2019. Vol. 72. P. 12–17.